

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 29. januarja 1915.

V smislu sklepa upravnega sveta z dne 6. januarja 1915 sklicujemo

X. izredni občni zbor

Učiteljske tiskarne v Ljubljani, registrirane zadruga z omejeno zavezo, na dan

2. februarja 1915

ob 1/2 11. uri dopoldne v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Dnevni red:

- I. Sprememba pravil.
- II. Slučajnosti.

Ljubljana, 7. januarja 1915

Predsednik: Član upravnega sveta: Juraj Režek, s. r. Kristijan Engelman, s. r.

V petinpetdeseto leto.

Naš list stopa z današnjo številko v svoj petinpetdeseti letnik. Koliko je bilo napa, dela in žrtev v tej dolgi dobi — to ve le tisti, kdor je bil z nami dlje časa v kakršnikoli zvezi. Težka so bila vsa ta leta, najtežji časi so prišli sedaj. Ali nad usodo slovenskega šolstva in učiteljstva nismo obupavali nikoli in ne obupujemo nitisedaj. Ko minejo grozote sedanje vojne, ki trpi pod nje vehementno silo vsa naša domovina, tedaj zavladajo zopet normalne razmere, tedaj pride doba mirnega kulturnega in gospodarskega dela, ki zaceli rane ter prinese duševnim silam svobodo razvoja in tekmovalnja na kulturnem polju.

Ker smo v sedanji dobi ob žrtvah vsi enako udeleženi, mora tudi pozneje v dobi miru vladati načelo enakosti. Nihče ne stoji nad drugim in ne živi na škodo drugega — ampak na temelju enakopravnosti uveljavljaj drug poleg drugega svoje kulturne in gospodarske potrebe in zahteve!

Solo čakajo v bodočnosti velike naloge. Treba bo poprijeti za delo s podvojeno silo, da nadomestimo preprečeno in zamujeno. Zmaga orožja je le tedaj popolna, ako in kadar padejo vsi meči in nožnice, se zasvetijo lemeži v oplojeni zemlji in se odpro širom vrata šol: orožje kulturnega dela se bliska v solncu svobode!

Zato pa ne omahujmo, ampak stojmo trdno in glejmo navzgor in naprej!

Da bo mogoče tudi nam vršiti svojo nalogo, ki je v tem času toliko težja in odgovornejša, moramo imeti zadostne podpore tako od naročnikov kakor od sotrudnikov. Vsak mora delati in žrtvovati za dva druga. Prijatelje prosimo, naj skrbe, da se naš list razširi. Rabimo plačujočih naročnikov, ker nimamo nobenih zakladov, da bi zajemali iz njih. Vse, kar smo in kar imamo, smo si dali sami. Uverjeni smo, da nihče ne odpade sedaj, ko goré nad našo zemljo silni plameni, ki se v njih izkuša prijateljstvo in zvestoba!

Vojna.

JUNAKOV GROB.

Fran Kuhar.

Oj, ta soldaški boben, ta bo meni vel'ki zvon.
Oj, ta mi bo zazvonil, kadar jaz umrl bom.

Kadarkoli smo peli to staro našo narodno, a Tebi toli priljubljeno pesem, tedaj pač ni domneval nihče izmed nas, da se bodo besede njene tako kmalu obistinile nad Teboj. Ko sva se letos meseca maja skupno udeležila tečaja za šolske vrte v Zalogu in si mi na Marijinem trgu v Ljubljani zadnjikrat podal desnico, pač nisem slutil, da Ti bom v nekaj mesecih pisal te vrstice v spomin.

Poslušen pozivu sivolasnega vladarja, je odšel tovariš Fran Kuhar koncem julija t. l. k svojemu vojaškemu krdelu, ki je bil z njim poslan na južno bojišče. Tam ga je dne 27. novembra t. l. zjutraj dohitela smrt. Padel je na 802 m visokem srbskem hribu Suvobor na črti Valjevo-Gornji Milanovac. Ranjen je bil že v levo nogo pod kolenom, imel je že prestreljeno roko, a še ni hotel iti nazaj med ranjence. Tovariši-častniki so ga svarili in mu prigovarjali, naj ostane zadaj, ker se je že komaj premikal naprej, a ni jih hotel slušati, nakar je dobil strel naravnost v srce in bil takoj mrtev.

Rodil se je pokojnik dne 3. januarja 1880. leta pri D. M. v Polju. Oče mu je bil ondotni nadučitelj Blaž Kuhar, ki se je leta 1883. v Ljubljani ponesrečil in še isto leto umrl. Po dovršenih študijah je nastopil Fran Kuhar svojo prvo učiteljsko službo v Kapelah pri Brežicah, odkoder je odšel k Sv. Antonu nad Rajhenburgom. Pozneje se je preselil na Kranjsko, kjer je služboval v St. Gotardu pri Trojanah, Domžalah in nazadnje v Pirničah pri Mežvodah. Bil je izvrsten učitelj ter je v šoli dosegal izborne uspehe. Živo se še spominjam, s kakim veseljem in ponosom mi je kazal pismene izdelke svojih učencev, ko sem ga nekoč med šolskim letom posevil v St. Gotardu. Nisem se mogel načuditi, da je mogel doseči toliko na gorski enorazrednici, kjer se je moral poleg velikega števila šolskih otrok tudi zaradi razsežnosti šolskega okoliša in neugodnih terenskih razmer preduševati s slabim šolskim obiskom. In vendar mi je pozneje večkrat zatrjeval, da je baš v St. Gotardu preživel najlepše čase. Služboval je tu skup z župnikom-pesnikom Antonom Hribarjem, tu si je tudi izbral iz znane rodovine Novakove na Trojanah družico življenja, Marico. Iz tega zakona je izšlo petero otrok, od katerih danes še štirje žive.

A kratko sijale so zvezde prijazne, v sanjah prijetnih ga zibal je up.

Ljubezniva soproga mu je jela bolehati na bolezn, ki jo še danes priklepna na bolniško posteljo, in pokojnik je moral v podvojeni meri okušati grenkost ubranega kruha, ki ga jemo slovenski učitelji!

Kot vojak je bil Fran Kuhar enoletni prostovoljec pri Belgijcih v Ljubljani, pozneje je bil kot poročnik prestavljen k 47. pehotnemu polku v Gorico, sedaj pa je bil pri črnovojniškem pohodnem bataljonu

št. 2/29. Kako ljutih bojov se je udeleževal na čelu svojega vojaškega oddelka, izpričuje zadnja dopisnica, ki jo je pisal dne 16. novembra 1914 svojemu bratu Antonu, učitelju v Trbovljah. Tam mu poroča, da so ostali od 2. stotnije nazadnje še sam častnik in štirje možje. Nekaj dni pozneje je tudi on prelil svojo srčno kri za cesarja in domovino. V vasi Planica, oddaljeni dve uri od Valjeva, so ga pokopali z vsemi vojaškimi častmi.

Ko pa so ga njegovi bojni tovariši položili v prerani grob, tedaj je v daljni slovenski zemlji zaplakala bolna njegova soproga, zaplakala je čvetero nedolžnih sirot, preko srbskih poljan pa so zaveli ledeno-mrzli vetrovi, ki so prinašali od slovenskih gora zadnji refren njemu toli priljubljene pesmi:

Oj, ti gorenjski fantje
bodo pokopali me.
Vsi bodo me spremili
na zelene travnike.

V miru počivaj, slovenski učiteljski junak!
Pograjec.

Padli slovenski učitelji.

PADLI UČITELJSKI TOVARIŠ.

Tovariš Andrej Čok, učitelj v Trstu, ki je sedaj v srbskem ujetništvu, objavlja z datumom 24. decembra pref. l. v »Eđinosti« z dne 4. t. m., št. 4, z južnega bojišča med drugimi vestmi tudi to:

Imel sem prijatelja, L e o n o w a t z se je imenoval in je bil ravnatelj meščanske šole v malem mestu zapadne Galicije. Že v Pulju se je veselil, da ni v Galiciji in da je bolje vendarle v Srbiji.

»Domovina moja je težko izkušana«, mi je rekel in za ženo se je bal, da se ji kaj ne zgodi. Še bolj vesel je bil, ko je v Srbiji postal »ordonanc«, prenašalec povelj in ukazov. Siromak, morda je to bila njegova nesreča. Po čisto odprtem polju je moral do poveljnika bližnjega polka. Kroglja ga je zadela ravno v srce. Naj bi mu bila lahka vroča balkanska tla, na katerih je večkrat sanjal o srečni bodočnosti svoje domovine Poljske!

Tovariš F u r l a n u iz Studenega pri Postojni se je tudi zdelo, da je manj nevarno biti »ordonanc«, kot se boriti. Padel je, izvršujoč vestno povelje, ki mu je bilo dano. Nedaleč od Županca ob Ljigu, pritoku Kolubare, počiva na koruznem polju.

Poljaku in Slovencu ob strani omenjam tudi B u d k o v i č a, hrvatskega učitelja iz Istre. Mlad, poln nad in idealov — saj smo o njih govorili v kraljevskih toplicah Kobiljači — je padel na nekem griču blizu Arangjelovca. Tovariš Š e s t a n, tudi istrski učitelj, mi je prinesel vse, kar je dobil v pokojnikovih žepih. Pogledal je v stran, ko mi je izročil listino, v kateri je bila slika pokojnikove zaročenke. Bal se je, da bi opazil solze v njegovih očeh. Šestane! Morda si opazil, da sem se ozrl jaz v nasprotno stran...

Tako tovariš Čok. — Mi dostavljamo tem besedam: Bodi vam, vrli junaški tovariši-vojniki in dragi naši bratje, počitek sladak v daljni zemlji! Dali ste domovini svojo najdražjo last — svoje življenje! Slava vašemu spominu!

AVSTRIJSKI UČITELJI V VOJNI.

»Deutsch-österreichische Lehrer-Zeitung« pravi v svoji 1. letošnji številki z dne 1. t. m., da smemo po uradni statistiki število avstrijskega ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva računati okroglo na 100.000. Od tega števila odpade na ženske učne osebe 20.000, torej ostane 80.000 moških učnih oseb. — Kolikor kažejo izkazi iz posameznih dežel, je v vojni 25% učiteljev, to je 20.000 mož. To je primeroma visoko število, ker so drugi stanovni dali mnogo manj vojakov. Vzrok temu je dejstvo, da mora vsak, ki se hoče posvetiti učiteljskemu stanu, takoj ob vstopu na učiteljske dokazati z zdravniškim izprijedevalom svojo telesno usposobljenost. — Od avstrijskih učiteljev-vojakov jih je do sedaj padlo okroglo 800, število ranjencev je pa veliko večje.

DRŽAVNI PRORAČUN.

Državni proračun bo v kratkem objavljen potom cesarske odredbe. In sicer bo le provizoričen proračun, ki bo obsegal dobo od 1. jan. do 30. junija l. 1915. Kakih novih posojil v tem proračunu ne bo. Ravno tako ne bo proračun to pot sestavljen v podrobnostih, ampak le v okroglih vsotah, ki bodo kriile glavne postojanke.

KOLIKO ČASA BO TRAJALA VOJNA?

Iz Budimpešte pišejo dunajski »Zeit«: Nekí tukajšnji tednik je več ogrskih osebno vprašal: »Koliko časa bo še trajala vojna?« Odgovori so dovolj zanimivi. Višji župan Barczy sodi, da se mora končati vojna še pred prvim polletjem 1915. Bančni ravnatelj tajni svetnik Lanczy trdi, da ni dovolj moder, da odgovori na vprašanje, a resen je dovolj, da na vprašanje ne more odgovoriti. Vsekakor izjavlja, Avstro-Ogrska se more več časa vojskovati, kakor druge države, ker se o naši sposobnosti ne more dvomiti. Bivši pravosodni minister Polonyi zaupa Hindenburgu, ki ga ne smatra le za najboljšega vojskovodjo sedanosti, marveč za največjega vojskovodjo vseh časov. Izvaja: »Zaupajoč Hindenburgovemu geniju, upam na hiter in zmagovit konec. — Tudi na Dunaju znani stari gledališki igralec Ujhazy sodi jako skeptično: »Ta vojna se sploh ne bo končala. Kdo vraga bo zahteval mir? Nobena država ni do-